

***Годишна информација
за плаќањата во Република
Северна Македонија
во 2023 година***

јуни 2024 година

СОДРЖИНА

РЕЗИМЕ	2
1. ПЛАТЕЖНИ УСЛУГИ	4
1.1 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО КРЕДИТНИ ТРАНСФЕРИ	5
1.2 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ	6
2. ПЛАТЕЖНА ИНФРАСТРУКТУРА.....	10
2.1 ПЛАТЕЖНИ СМЕТКИ ВО ДЕНАРИ	10
2.2 ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ, УРЕДИ НА МЕСТАТА НА ПРОДАЖБА И БАНКОМАТИ	13
3. ПЛАТНИ СИСТЕМИ ВО ЗЕМЈАТА	17

РЕЗИМЕ

Дигиталните решенија за плаќање коишто давателите на платежните услуги им ги овозможуваат на граѓаните и компаниите придонесоа за раст на безготовинските плаќања во 2023 година.

Според податоците со кои располага Народната банка¹ за 2023 година, **и натаму се бележи годишен раст на бројот на безготовинските платежни трансакции**² за 12,4%, при остварени 218 милиони платежни трансакции. Растот во значителен обем произлегува од посилниот раст на бројот на трансакции со платежни картички за 17,3%, со што нивното учество во вкупниот број безготовински трансакции достигна значителни 65,2%, при истовремено зголемување и кај вредноста на овие трансакции за 16,2%. Притоа, забележан е сè поголем број на овие трансакции на физичките места на продажба (128,3 милиони трансакции, при годишен раст од 18,0%), но и натаму има позитивен тренд на пораст на трансакциите на местата на продажба за е-трговија (годишен раст од 11,3%).

За извршување на плаќањата со картички, граѓаните и компаниите на нашата земја на крајот од 2023 година располагале со 1,9 милиони платежни картички, односно 1,1 картичка по депонент физичко лице, или 0,5 картички по депонент правно лице. Кај 75,9% од вкупниот број платежни картички е овозможена бесконтактната технологија, при солидна инфраструктура за прифаќање бесконтактни плаќања (94,5% од вкупниот број уреди за електронски плаќања на физичките места на продажба на крајот на 2023 овозможуваат бесконтактни плаќања).

Платежните трансакции остварени со кредитните трансфери во земјата во услови на раст на електронски иницираните кредитни трансфери од страна на граѓаните и употребата на мобилните апликации за нивно извршување во 2023 година **забележаа годишен раст** од 4,2% кај бројот на трансакциите којшто изнесуваа 76 милиони, како и значителен годишен раст од 20,1% кај вредноста на трансакциите (6.551 милијарда денари). Кај физичките лица вкупниот број платежни трансакции со кредитни трансфери бележи годишен раст од 5,2%, при истовремен годишен раст на вредноста од 11,5%. Притоа, физичките лица сè почесто го користат електронското банкарство, коешто забележа годишен раст од 15,5% кај бројот, односно 18,7% кај вредноста на трансакциите.

¹ Податоците за платежната статистика се изготвени врз основа на извештаите од давателите на платежни услуги и операторите на платните системи коишто НБРСМ ги прибира во согласност со: Одлуката за доставување и објавување на податоци за извршените активности во платниот промет („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 88/2021) и Упатството за доставување податоци за извршените активности во платниот промет („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 118/21 и 189/21). Со стапувањето во сила на Законот за платежни услуги и платни системи во јануари 2023, се изработија нови подзаконски акти, коишто произлегоа од овој закон и коишто го регулираат доменот на платежната статистика: Одлуката за содржината, начинот, формата и роковите за доставување и објавување на податоците и информациите за платежната статистика („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 12/23) и Упатството за доставување податоци и информации за платежната статистика („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 208/23), коишто се применуваат од 1 јануари 2024 година.

² Безготовинските платежни трансакции се однесуваат на вкупните плаќања во земјата извршени со платежни картички и со кредитни трансфери (или т.н. платни налози). Вкупните кредитни трансфери ги опфаќаат кредитните трансфери (или т.н. платни налози) иницирани од физичките и правните лица во земјата коишто не се монетарни финансиски институции (сектор немонетарни ФИ), како и кредитните трансфери иницирани од монетарните финансиски институции (сектор монетарни ФИ) за сопствените плаќања или за плаќањата по инструкции на државата и државните органи кон секторот немонетарни ФИ.

Од 3,78 милиони платежни сметки на крајот од декември 2023 година коишто давателите на платежни услуги во земјата ги одржувале и им биле на располагање на корисниците на платежни услуги, 95,0% се сметки на физичките лица коишто бележат годишен раст од 0,8%, додека остатокот од 5,0% се сметки на правните лица, коишто бележат годишен раст од 0,7% со што се бележи раст на структурното учество на платежните сметки за увид во состојбата и промените на сметките и вршење на плаќањата по електронски пат. Притоа, 44,2 % од вкупните платежни сметки на сопствениците им биле достапни за увид во состојбата и промените на сметките по електронски пат, додека, пак, 20,3% од вкупните платежни сметки биле достапни за иницирање плаќања преку интернет-банкарство или решение за мобилни плаќања.

1. ПЛАТЕЖНИ УСЛУГИ

И во 2023 година се бележи годишен раст на безготовинските платежни трансакции од страна на граѓаните и компаниите во Република Северна Македонија за 12,4% кај бројот и 20% кај вредноста, соодветно, при извршени 218 милиони безготовински платежни трансакции во вредност 6.691 милијарда денари³.

Табела 1

Безготовински платежни трансакции

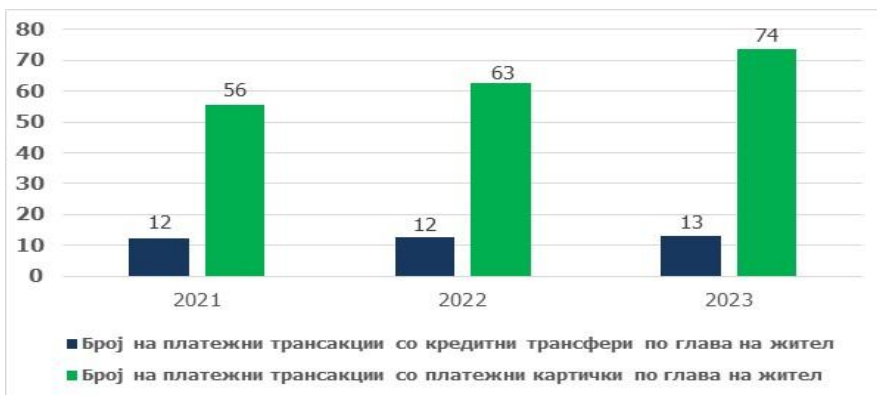
Платни инструменти	Број на трансакции (во милиони)			Вредност на трансакции (во милијарди денари)		
	2022	2023	Годишен раст	2022	2023	Годишен раст
Вкупни платежни трансакции во земјата	194	218	12,4%	5.574	6.691	20,0%
<i>Кредитни трансфери</i>	73	76	4,2%	5.454	6.551	20,1%
<i>Платежни картички</i>	121	142	17,3%	120	140	16,2%

Извор: НБРСМ.

Високото структурно учество од 65,2% на бројот на трансакциите со платежните картички за извршените плаќања во трговијата во земјата, во вкупниот број платежни трансакции во земјата, со остварени 74 платежни трансакции по глава на жител (11 платежни трансакции повеќе во однос на 2022 година) ги одразува промените во навиките на граѓаните и компаниите при извршувањето на плаќањата во земјата, иако сè уште сме значително под просекот од 200 платежни трансакции со платежни картички по глава на жител кај земјите членки на ЕУ.

³ Во табелата 1 се прикажани вкупните кредитни трансфери коишто ги опфаќаат кредитните трансфери (или т.н. платни налози) иницирани од физичките и правните лица во земјата коишто не се монетарни финансиски институции (сектор немонетарни ФИ), како и кредитните трансфери иницирани од монетарните финансиски институции (сектор монетарни ФИ) за сопствените плаќања или за плаќањата по инструкции на државата и државните органи кон секторот немонетарни ФИ. Во однос на платежните трансакции со платежни картички, во табелата 1 се прикажани само плаќањата за купени производи и услуги во трговијата, додека повлекувањето и депонирањето готовина со користење платежни картички се анализира во делот 1.2 Платежни трансакции со платежни картички од оваа информација.

Графикон 1
Број на беготовински платежни трансакции по глава на жител во земјата

Извор: НБРСМ.

1.1 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО КРЕДИТНИ ТРАНСФЕРИ

Вкупните кредитни трансфери во 2023 година забележаа годишен раст од 4,2% кај бројот на трансакциите коишто изнесуваа 76 милиони, како и кај вредноста на трансакциите коишто забележаа годишен раст од 20,1% (6.551 милијарди денари). Растот на вредноста на трансакциите остварени со кредитни трансфери се должи на растот на вредноста на трансакциите иницирани од страна на физичките и правните лица кои се дел од секторот немонетарни ФИ (20,6%) кон другите немонетарни ФИ или монетарни ФИ, понатаму на кредитните трансфери иницирани од монетарните ФИ (18,9%) кон немонетарните ФИ и на крајот, кредитните трансфери иницирани од монетарните ФИ по инструкции на државата и државните органи од 10,0%.

Заради подетално согледување на промената на навиките на физичките и правните лица при извршувањето на плаќањата и користењето на различните уреди за нивно иницирање, подеталната анализа на кредитните трансфери во понатамошниот дел се однесува само на кредитните трансфери иницирани од секторот немонетарни ФИ, односно од физичките и правните лица. Така, во структурата на бројот на кредитни трансфери иницирани од секторот немонетарни ФИ⁴, од аспект на корисникот и натаму преовладуваат правните лица со 64,3% додека, пак, остатокот од 35,7% се иницирани од физичките лица. Иако кај физичките лица сè уште преовладува иницирањето на платежните трансакции на хартија (71,4%), тие сè почесто ги користат придобивките на електронското банкарство, при што електронските кредитни трансфери во 2023 година забележаа годишен раст од 15,5%.

⁴ Кредитните трансфери иницирани од монетарните ФИ кон немонетарните ФИ и кредитните трансфери иницирани од монетарните ФИ по инструкции на државата и државните органи вообичаено се извршуваат електронски.

Табела 2

**Кредитни трансфери иницирани од страна на физичките и правните лица
(учество во %)**

Број на Кредитни трансфери (структурално учество на физички и правни лица)	2021		2022		2023	
	Физички лица (%)	Правни лица (%)	Физички лица (%)	Правни лица (%)	Физички лица (%)	Правни лица (%)
Според иницијаторот на плаќањето	34.4	65.6	35.7	64.3	35.7	64.3
Според начинот на иницирање						
хартини	75.8	37.8	74.0	35.2	71.4	33.9
електронски	24.2	62.2	26.0	64.8	28.6	66.1
Според уредот на којшто се иницирани електронските кредитни трансфери						
компјутер	49.8	98.1	45.2	97.7	42.0	96.9
решение за мобилни плаќања	49.4	1.9	54.0	2.3	57.0	3.1
банкомат	0.8	/	0.6	/	0.5	/
други уреди	/	/	0.2	/	0.5	/

Извор: НБРСМ.

Од аспект на уредот на којшто се иницирани електронските кредитни трансфери, кај граѓаните почнувајќи од 2022 година, преовладуваат решенијата за мобилни плаќања како начин на иницирање на платежните трансакции, коишто во 2023 година достигнаа учество од 57,0% во вкупниот број електронски кредитни трансфери, за сметка на намалувањето на структурното учество на компјутерите коешто изнесува 42,0%.

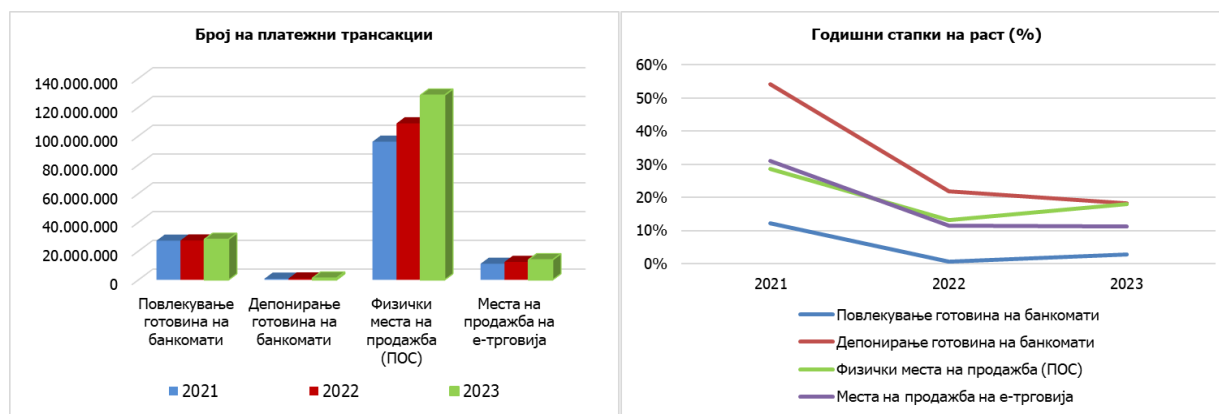
Кај правните лица, 66,1% од вкупните кредитни трансфери се извршени електронски, каде што иако преовладува употребата на компјутерите (96,9%), сепак се забележува благ пораст кај решенијата за мобилни плаќања, чиешто структурно учество е зголемено за 0,8 п.п., во споредба со 2022 година и достигна 3,1% во 2023 година, додека, пак, не се користат банкоматите и другите уреди за иницирање кредитни трансфери.

1.2 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ

Вкупниот број извршени **платежни трансакции со платежни картички издадени од домашни издавачи на терминалските уреди лоцирани во земјата** за готовински трансакции и за плаќање производи и услуги во земјата во 2023 година изнесуваше 171,5 милиони трансакции, при остварена вредност од 337,2 милијарди денари. Најголемиот број трансакции е остварен на физичките места на продажба (128,3 милиони трансакции, при годишен раст од 18,0%), при постојано позитивен тренд на пораст на трансакциите на местата на продажба за е-трговија (годишен раст од 11,3%) и забележан значително висок годишен раст од 18,3% кај депонирање готовина на банкоматите.

Графикон 2

Трансакции со платежни картички на терминалските уреди лоцирани во земјата, со платежни картички издадени во земјата

Извор: НБРСМ.

Графикон 3

Вредност на платежните трансакции со платежни картички во земјата (%)

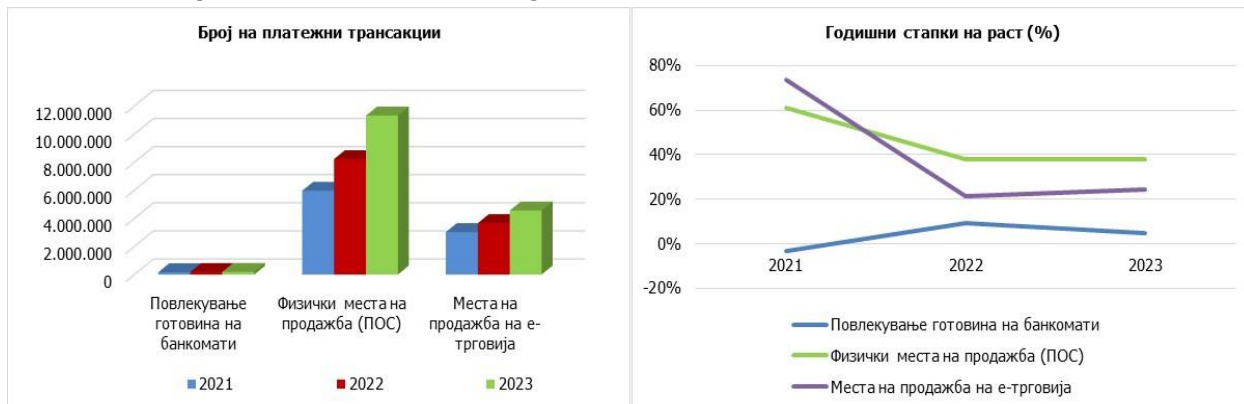
Извор: НБРСМ.

Кај вредноста на платежните трансакции со платежни картички, се забележува постојан раст на учеството на трансакциите во трговијата во земјата, за сметка на намалувањето на учеството на повлекувањето готовина од банкоматите, што ја потврдува промената на навиките на физичките и правните лица, за поголема употреба на платежните картички за вршење платежни трансакции во трговијата. Така, учеството на вредноста на платежните трансакции со платежните картички во трговијата во земјата се зголемува од година во година, достигнувајќи 43,8% во 2023 година.

Значително висок годишен раст од 33,3% во 2023 година е забележан кај бројот на трансакции со **платежни картички издадени во земјата на уредите лоцирани во странство**, при што се извршени 16,1 милион трансакции. Слично како и кај употребата на картичките издадени од домашните издавачи на уредите лоцирани во земјата, се забележува позитивен раст на употребата на платежните картички на уредите на физичките места на продажба и местата на продажба за е-трговија, со евидентиран годишен раст од 37,8% и 24,6%, во 2023 година, соодветно.

Графикон 4

Трансакции со платежни картички на уредите лоцирани надвор од земјата, со платежни картички издадени во земјата

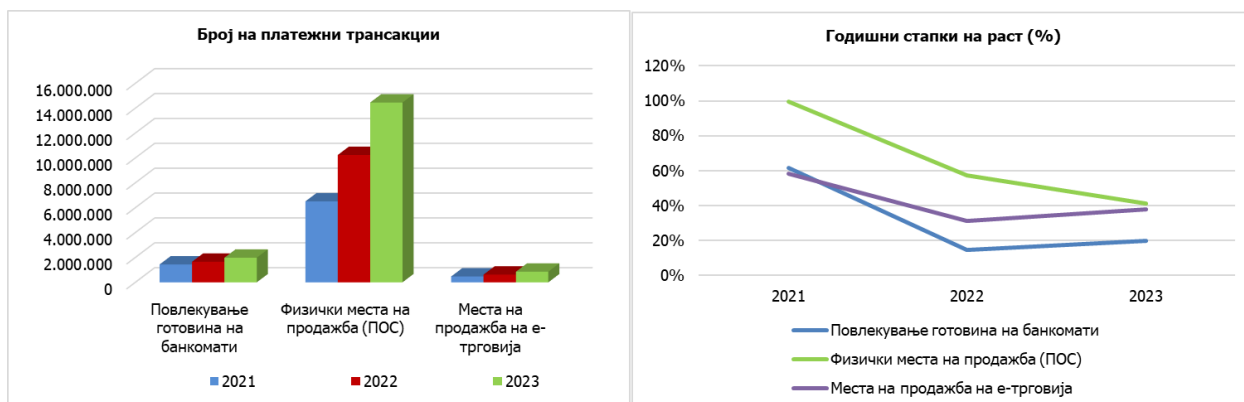

Извор: НБРСМ.

Значително висок годишен раст од 38,2% во 2023 година е забележан и при користењето на **платежните картички издадени во странство на уредите лоцирани во земјата** со извршени 17,3 милиони трансакции. Истиот е движен од високиот годишен раст на трансакциите на физичките места на продажба од 41,2%, како и од растот на трансакциите на местата на продажба за е-трговија од 37,7%.

Графикон 5

Трансакции со платежни картички на терминалските уреди лоцирани во земјата, со платежни картички издадени во странство

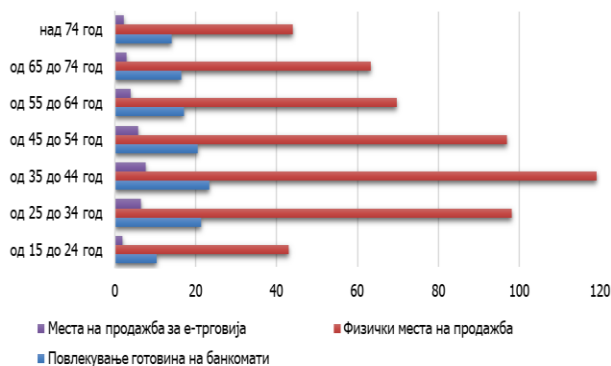

Извор: НБРСМ.

Анализирајќи го **користењето на платежните картички по возрастни групи**⁵, се согледува дека повеќе од половината, или 63,8% од вкупниот број платежни трансакции остварени во трговијата во земјата со платежни картички издадени во земјата во 2023 година биле извршени од возрастните групи од 25 до 54 години, со особена активност во користењето од страна на возрастната група од 35 до 44 години со извршени 119 трансакции по глава на жител на физичките места на продажба (91 трансакции по глава на жител извршени со бесконтактна технологија). Возрастните групи од 25 до 54 години направиле најголем број платежни трансакции по глава на жител на физичките места на продажба (105), а помалку на местата на продажба за е-трговија (7). Понатаму, истите возрастни групи на 1.023 банкомати во земјата оствариле 22 трансакции по глава на жител за повлекување готовина. Во извршувањето на трансакциите остварени во странство со платежни картички издадени во земјата преовладуваат трансакциите извршени од возрастните групи од 25 до 54 години при што посебно се издвојува возрастната група од 35 до 44 години со направени најголем број или 10 трансакции по глава на жител на физичките места на продажба и 5 трансакции по глава на жител на местата на продажба за е-трговија. Возрастните групи од 25 до 54 години извршиле 9 трансакции по глава на жител на физичките места на продажба и 4 трансакции по глава на жител на местата на продажба за е-трговија.

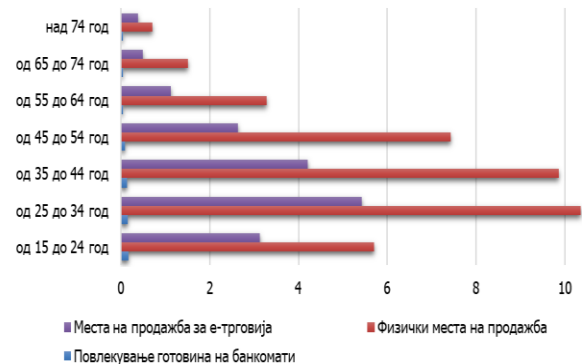
Графикон 6

Број на трансакции со платежни картички издадени во земјата, остварени во земјата, по возрастни групи, по глава на жител

Графикон 7

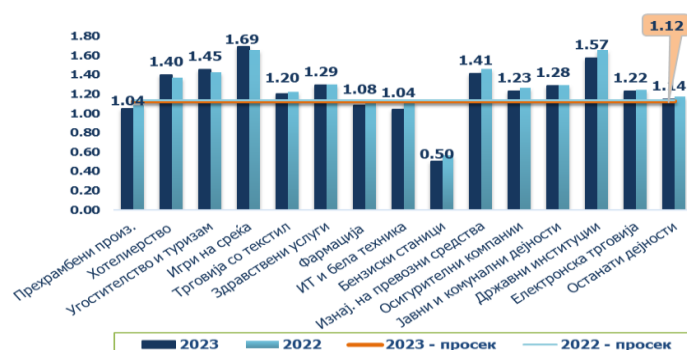
Број на трансакции со платежни картички издадени во земјата, остварени во странство, по возрастни групи, по глава на жител

Извор: НБРСМ.

⁵ За целите на платежната статистика, населението е поделено на следниве возрастни групи: 15 – 24 години, 25 – 34 години, 35 – 44 години, 45 – 54 години, 55 – 64 години, 65 – 74 години и над 74 години.

Графикон 8
Надоместоци на место на продажба по вид на дејност на трговецот (%)

Извор: НБРСМ.

највисок надоместок од 1,69% бил наплатен за услугите од „игрите на среќа“ и „државните институции“ (1,57%), додека пак најнизок надоместок е забележан кај „бензинските станици“ (0,50%).

Врз прифаќањето на платежните картички влијаат, меѓу другите фактори, и надоместоците коишто давателите на платежни услуги ги наплатуваат од трговците⁶ за поставената инфраструктура (уредите на местата на продажба) за прифаќање на платежните трансакции со платежни картички. **Просечниот надоместок којшто давателите на платежни услуги го наплатиле од трговците изнесува 1,12%** од вредноста на прометот и забележа годишен пад од 0,01 п.п. во споредба со 2022 година. Од аспект на дејноста на трговецот,

2. ПЛАТЕЖНА ИНФРАСТРУКТУРА

2.1 ПЛАТЕЖНИ СМЕТКИ ВО ДЕНАРИ

Вкупниот број платежни сметки во денари на граѓаните и компаниите кај давателите на платежни услуги во земјата на крајот на 2023 година изнесува 3,78 милиони платежни сметки, од кои 95% се сметки на физичките лица. Притоа, 44,2% од вкупните платежни сметки на сопствениците им биле достапни за увид во состојбата и промените на сметките по електронски пат, додека, пак, 20,3% од вкупните платежни сметки биле достапни за иницирање плаќања преку интернет-банкарство или решение за мобилни плаќања.

⁶ Составна компонента на надоместоците коишто давателите на платежни услуги коишто поставиле терминалски уред на место на продажба ги наплатуваат од трговците, преставува заменскиот надоместок, којшто воедно има влијание врз висината на надоместокот којшто се наплатува од трговците. Со цел да се поттикне прифаќање на платежните картички на поголем број продажни места во земјата, во одредбите од Законот за платежни услуги и платни системи е уредено ограничување на висината на заменските надоместоци за кои е предвидено постепено намалување. На крајот на 2023 година заменскиот надоместок изнесува 0,8% од износот на трансакцијата, а почнувајќи од јануари 2025 година заменските надоместоци во картичното работење ќе бидат на исто ниво со заменските надоместоци во земјите членки на ЕУ, односно 0,2% од вредноста на трансакцијата со дебитна платежна картичка и 0,3% од вредноста на трансакцијата со кредитна платежна картичка.

Од аспект на сопственоста на сметките, 43,2% од платежните сметки на физичките лица (1,6 милиони сметки) се платежни сметки со пристап за увид преку интернет и/или решение за мобилно плаќање, а 44,1% од платежните сметки на физичките лица се со пристап за иницирање платежни трансакции преку интернет и/или решение за мобилно плаќање. Во однос на правните лица, 63,4% од нивните платежни сметки (0,1 милион сметки) се платежни сметки со пристап за увид преку интернет и/или решение за мобилно плаќање, додека, пак, 70,6% од платежните сметки се со пристап за иницирање платежни трансакции преку интернет и/или решение за мобилно плаќање.

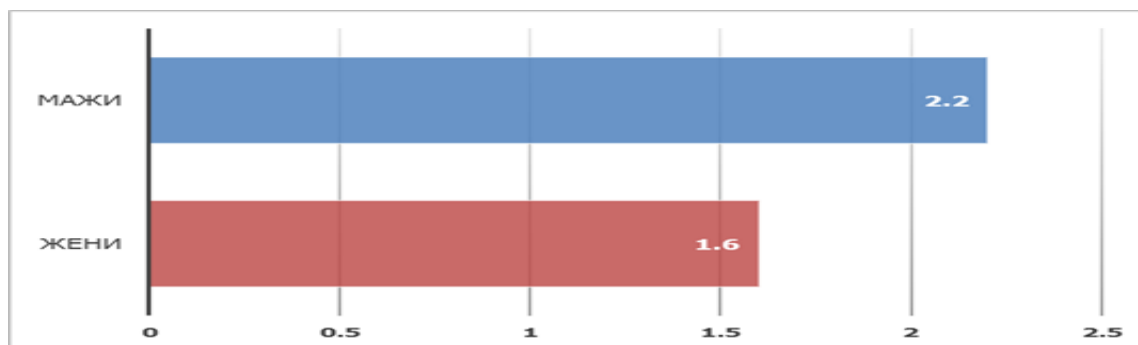
Табела 3
Платежни сметки во денари

2023 година											
Платежни сметки			од кои:			од кои:			Вкупен број на депоненти		
			Платежни сметки со пристап за увид преку интернет и/или решение за мобилно плаќање			Платежни сметки со пристап за иницирање платежни трансакции преку интернет и/или решение за мобилно плаќање					
Вкупно	ФЛ	ПЛ	Вкупно	ФЛ	ПЛ	Вкупно	ФЛ	ПЛ	Вкупно	ФЛ	ПЛ
3,777,461	3,589,948	187,513	1,670,777	1,551,983	118,794	768,229	684,334	83,895	1,899,149	1,782,397	116,752
Процентуално учество од „Платежни сметки“			44.2%	43.2%	63.4%	20.3%	19.1%	44.7%			
Процентуално учество од „Платежни сметки со пристап за увид преку интернет и/или решение за мобилно плаќање“						46.0%	44.1%	70.6%	2.0	2.0	1.6
Сооднос со „Платежни сметки“											

Извор: НБРСМ.

Поседување платежна сметка е првиот чекор кон финансиска вклученост на населението, при што од особено значење за финансиската вклученост во земјата е и согледувањето за поседувањето и активноста на употребата на платежните сметки за вршење електронски плаќања од аспект на **родовата структура и старосната структура по возрастни групи.**

Графикон 9
Платежни сметки – родова структура, по глава на жител

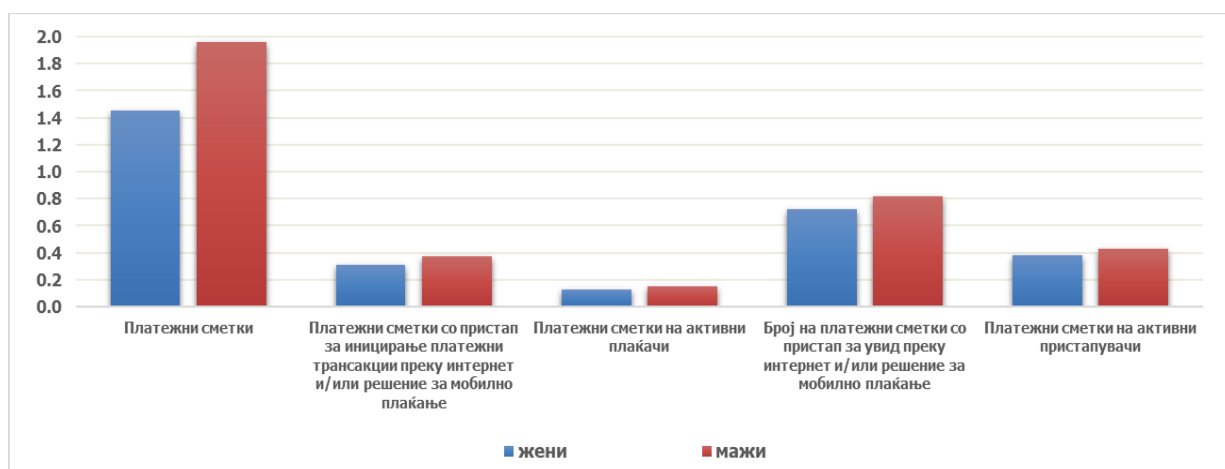

Извор: НБРСМ.

Анализирано од аспект на родовата структура на населението е забележан родов јаз од 0,6 сметки повеќе во корист на мажите (2,2 сметки по глава на жител⁷ од машки пол, наспроти 1,6 сметки по глава на жител од женски пол). Имено, на крајот на 2023 година, 42,6% од сметките им припаѓаат на жени, додека 57,4% на мажи. Во споредба со мажите, жените во текот на 2023 година биле поактивни пристапувачи преку дигиталните канали кон своите сметки правејќи најмалку еден увид во состојбата или промените, при што во истиот период тие биле и поактивни плаќачи. Така, од сметките во сопственост на жените и со можност за иницирање плаќања преку интернет-банкарство или решение за мобилни плаќања, жените користеле 42,0%, додека во истиот период мажите користеле 39,9% од своите сметки со таа можност.

Графикон 10

Платежни сметки со пристап за увид и иницирање платежни трансакции преку интернет и/или решение за мобилно плаќање од аспект на активната, по глава на жител

Извор: НБРСМ.

Од аспект на **возрасната структура**, граѓаните од возрасната група од 35 до 44 години, на која ѝ припаѓаат 13,9% од вкупното население, се сопственици на најголемиот број на сметки на резидентите со учество од 21,6% во вкупниот број сметки, односно поседуваат 2,8 сметки по глава на жител. Оваа возрасна група преовладува во активното користење на сметките за извршување плаќања преку интернет-банкарство или решение за мобилни плаќања⁸, учествувајќи со 28,6% во вкупниот број сметки на активни плаќачи и со 25,3% во вкупниот број сметки на активни пристапувачи. Слични движења се воочуваат и кај возрасната група од 25 до 34 години, на која ѝ припаѓаат 13% од вкупното население во земјата, а којашто учествува со 23,2% во вкупниот број сметки на активни

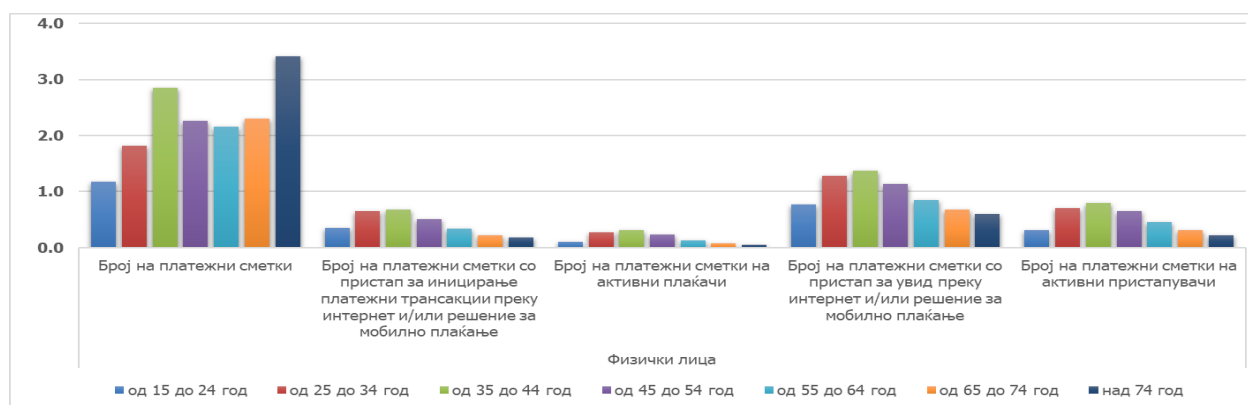
⁷ За податоците поврзани со населението од аспект на родовата и старосната структура се користени податоци од Државниот завод за статистика за 2021 година, како и податоци од платежната статистика на Народната банка.

⁸ Со цел да се следат навиките за плаќање, известувањето на податоците за интернет-банкарство ги вклучува плаќањата преку интернет (онлајн плаќања преку компјутер и мобилен телефон со употреба на интернет-прелистувач), додека, пак, решенијата за мобилни плаќања ги вклучуваат плаќањата преку мобилни апликации развиени од давателите на платежни услуги.

плаќачи и со 20,8% во вкупниот број сметки на активни пристапувачи. Имајќи ја предвид правната рамка којашто обврзува исплатата на пензии во земјата да се остварува преку платежни сметки, се потврдува висока финансиска вклученост и на возрасните групи од 65 до 74 години и над 74 години кои поседуваат 2,3 и 3,4 сметки по глава на жител, соодветно. Сепак, граѓаните кои припаѓаат во овие две возрасни групи се сопственици на незначителен број сметки на активни плаќачи по глава на жител преку интернет-банкарство или решение за мобилни плаќања, коешто произлегува од веројатноста за пониската дигитална вклученост и користење на дигиталните канали за плаќање од страна на оваа возрасна група. Општо земено, помладата популација поактивно ги користи дигиталните канали за увид во состојбата и промените на сметките и за извршување електронски плаќања, при што нивното користење опаѓа постепено со зголемувањето на возраста на населението.

Графикон 11

Платежни сметки – старосна структура по возрасни групи, по глава на жител

Извор: НБРСМ.

2.2 ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ, УРЕДИ НА МЕСТАТА НА ПРОДАЖБА И БАНКОМАТИ

Вкупниот број платежни картички на крајот на 2023 година изнесуваше 1,9 милиони картички, односно 1,1 картичка по депонент физичко лице, или 0,5 картички по депонент правно лице, со најголемо учество на картичките со дебитна функција (83,9%), особено од брендот „виза“ (55,9%) и брендот „мастеркард“ (41,7%). Притоа, 75,9% од вкупните платежни картички се засновани на бесконтактна технологија и тие се употребуваат на 94,5% од вкупниот број уреди за електронски плаќања на физичките места на продажба на крајот на 2023 година, при забележан годишен раст на овие уреди од 7,3%. Зголемена понуда и употреба на современите дигитални уреди за вршење на плаќањата во 2023 година се забележува и кај бројот на банкоматите со дополнителна функција за депонирање готовина со висок годишен раст од 38,3% (или 325 банкомати), како и годишен раст од 4,7% на банкоматите со функција за иницирање кредитен трансфер (312 банкомати).

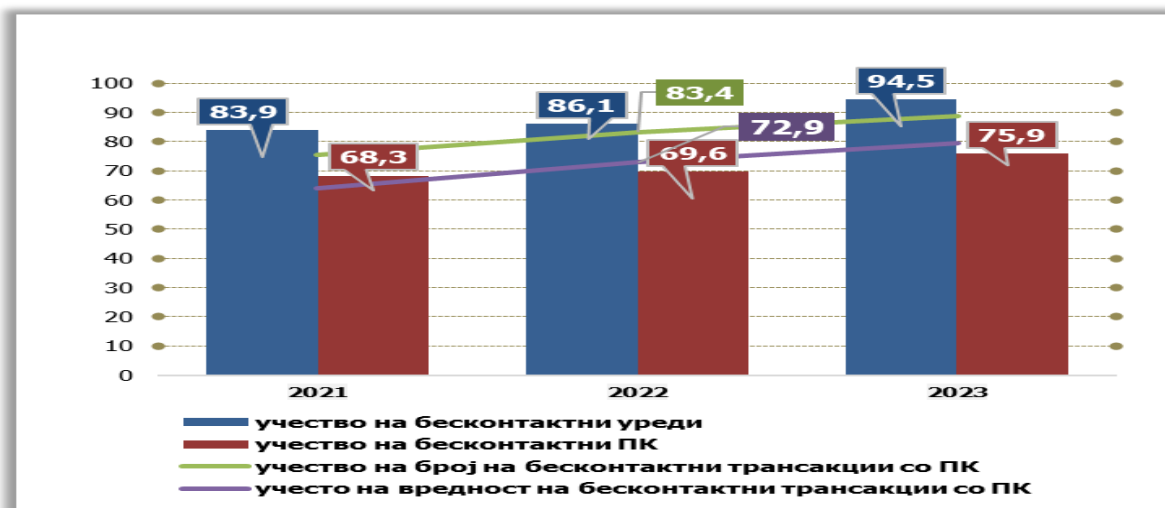
Табела 4

Платежна инфраструктура за плаќањата со картички

ПЛАТЕЖНА ИНФРАСТРУКТУРА	2021	2022	2023
Вкупно картички со платежна функција	2.125.888	2.112.004	1.947.189
<i>од кои според функцијата на картичката</i>			
дебитна	1.754.171	1.753.654	1.634.288
кредитна	371.717	358.350	312.901
<i>од кои според брендот на картичката</i>			
Мастер кард	922.100	927.370	817.428
Виза	1.161.512	1.145.211	1.094.377
Останати брендови	59.784	52.819	46.732
<i>од кои според технологија на плаќања</i>			
контактни /бесконтактни	1.450.704	1.468.428	1.472.794
бесконтактни	2.144	2.498	5.119
интернет	11.410	11.983	10.880
Банкомати	981	1.013	1.023
со функција за депонирање готовина	202	235	325
со функција на кредитен трансфер	297	298	312
Уреди на физички места на продажба	29.807	29.916	32.113
контактни /бесконтактни	25.008	25.771	30.348
Уреди на места на продажба за е-трговија	1.652	1.891	2.123

Извор: НБРСМ.

Графикон 12

Годишни промени на бројот на платежните картички и уредите на физичките места на продажба, според технологијата на плаќањата (%)

Извор: НБРСМ.

Градењето солидна инфраструктура за употреба на бесконтактната технологија доведе и до постојан пораст на бројот и вредноста на трансакциите засновани на бесконтактна технологија, па така во текот на 2023 година, на уредите лоцирани во земјата

коишто поддржуваат бесконтактна технологија се остварени 113,8 милиони трансакции во вредност од 90,5 милијарди денари, односно 88,7% од вкупниот број и 79,5% од вкупната вредност на трансакциите остварени со платежни картички издадени во земјата на уредите лоцирани во земјата.

На крајот на 2023 година е забележан годишен раст од 5,6% кај вкупниот број трговци во земјата коишто прифаќаат плаќања со платежни картички (15.804), под влијание на годишниот раст на бројот на трговците на местата на продажба за е-трговија за 6,6% (1.708), како и од годишниот раст на бројот на трговците коишто прифаќаат плаќања со картички на физичките места на продажба за 5,5% (14.096).

Табела 5

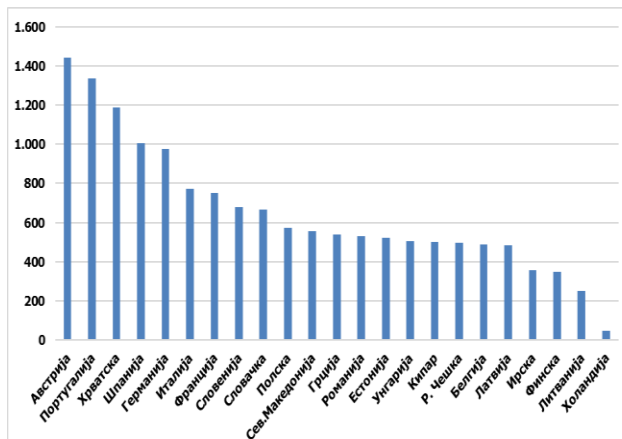
Распределба на инфраструктура за плаќања по општини во земјата – експозитури, банкомати, уреди на физичките места на продажба

	Вкупен број	Општини со најголема покриеност на 10.000 жители	Општини со најголема покриеност на 10.000 жители во градот Скопје
Експозитури	393	Ресен (5), Пехчево (5)	Центар (12), Карпош (4), Аеродром (3)
Банкомати	1.023	Охрид (11), Гевгелија (10), Дојран (10), Маврово и Ростуше (10), Скопје (9)	Центар (57), Карпош (10), Аеродром (6)
Уреди на физички места на продажба во јавни служби и државни институции	1.584	Гевгелија (18), Дојран (16), Ресен (15), Скопје (15)	Центар (150)
Уреди на физички места на продажба во трговијата	30.510	Гевгелија (301), Охрид (301), Скопје (276)	Центар (1.638), Карпош (346)

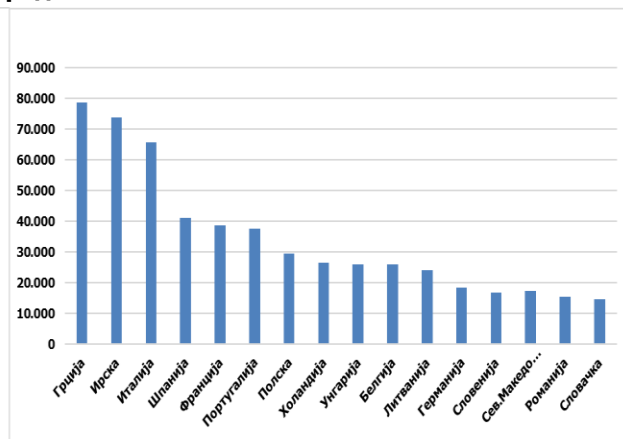
Извор: НБРСМ.

Граѓаните и компаниите во земјата го остваруваат физичкиот пристап за иницирање платежни трансакции, повлекување готовина, како и за плаќање со платежни картички во земјата преку 393 експозитури и 1.023 банкомати во земјата, односно 1.584 уреди на физичките места на продажба лоцирани во јавни служби и државни институции и 30.510 уреди лоцирани на физичките места на продажба во трговијата на крајот на 2023 година. Од аспект на инфраструктурната покриеност за иницирање платежни трансакции на десет илјади жители, најголема покриеност со експозитури на десет илјади жители имаат градовите Ресен и Пехчево, најголема застапеност на банкомати е забележана во Охрид, Гевгелија, Дојран, Маврово и Ростуше и Скопје, најголем број уреди на физичките места на продажба во јавните служби и државните институции има во Гевгелија, Дојран, Ресен и Скопје (Општина Центар), додека, пак, најголема покриеност со уреди на физичките места на продажба во трговијата е евидентирана во Гевгелија, Охрид и Скопје. Во рамките на Градот Скопје, од аспект на целосната инфраструктура за извршување на плаќањата, најголема покриеност имаат општините Центар, Карпош и Аеродром.

Графикон 13
Број на банкомати на 1.000.000 жители

Графикон 14
Број на уреди на физичките места на продажба на 1.000.000 жители

Извор: НБРСМ.

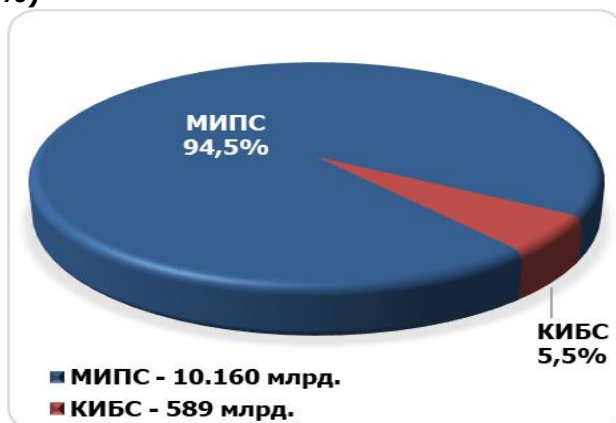
Споредбената анализа на податоците за банкоматите и уредите на физичките места на продажба во Република Северна Македонија со земјите членки на ЕУ покажува дека во земјата постои релативно добра застапеност на банкомати. Имено, бројот на банкоматите во земјата изнесува 557 банкомати на милион жители, што е релативно блиску до просекот во споредба со просечниот број банкомати земјите членки на ЕУ (657). Најдобра покриеност со банкомати на милион жители имаат Австрија (1.444), Португалија (1.334) и Хрватска (1.186), а најмала Холандија (48). Од аспект на бројот на уредите на физичките места на продажба, во земјата се поставени 17.484 уреди на физичките места на продажба на милион жители, што е речиси двојно помалку од просекот на земјите членки на ЕУ (32.764).

3. ПЛАТНИ СИСТЕМИ ВО ЗЕМЈАТА

Во 2023 година вкупната вредност на плаќањата во денари преку платните системи⁹ во земјата изнесуваше 10.749 милијарди денари (годишен пад од 35,7%), од којашто поголемиот дел (94,5%) беше остварена преку МИПС¹⁰, а остатокот преку КИБС¹¹ АД Скопје. Вкупниот број извршени трансакции во 2023 година изнесуваше 33,6 милиони трансакции (годишен раст од 4,4%), при што поголемо структурно учество забележа платниот систем КИБС (74,5%), во споредба со платниот систем МИПС (25,5%). Преку МИПС во текот на 2023 година беа обработени просечно 34.961 трансакција на ден, додека просечната вредност по трансакција во МИПС изнесуваше 1.186.105 денари.

Графикон 15

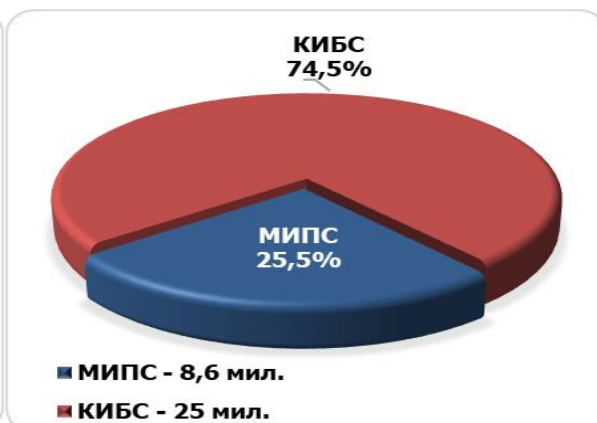
Учество на платните системи во вкупната вредност на трансакциите во 2023 година (%)

Извор: НБРСМ.

Графикон 16

Учество на платните системи во вкупниот број трансакции во 2023 година (%)

⁹ Платните системи преку кои се порамнуваат платежните трансакции во земјата се Македонскиот интербанкарски платен систем – МИПС и Клириншките интербанкарски системи – КИБС. Сите деловни банки имаат сметки кај Народната банка преку кои во рамките на МИПС ги порамнуваат меѓусебните трансакции, трансакциите со Народната банка и трансакциите со државата и државните органи. Покрај преку МИПС, платежни трансакции на износ до 1 милион денари вообичаено се извршуваат преку системот за мали плаќања КИБС.

¹⁰ Народната банка е сопственик и оператор на МИПС како единствен систем во земјата за големи и итни плаќања во денари. Преку МИПС се врши порамнување на платните трансакции коишто физичките и правните лица ги иницираат преку својот давател на платежни услуги, а преносот на парични средства се врши кон други правни или физички лица кои имаат платежни сметки кај друг давател на платежни услуги. Исто така, преку МИПС се врши порамнување на платни трансакции помеѓу неговите учесници поврзани со спроведувањето на монетарната политика, тргувањето на меѓубанкарскиот пазар на депозити, конечното порамнување на другите платни системи и системите за порамнување хартии од вредност, како и на платежните трансакции за државата и државните органи и другите учесници во системот.

¹¹ Клириншката куќа „Клириншки интербанкарски системи“ АД Скопје е оператор на системот за мултилатерално одложено нето-порамнување за обработка на мали плаќања, чиј износ не надминува 1.000.000 денари.

Нето-порамнувањата на плаќањата преку платниот систем КИБС се вршат на редовна основа преку системот за порамнување МИПС, којшто во 2023 година работеше 245 дена, со висока достапност за учесниците во системот од 99,96%.